

Европейски съд по правата на човека

Пол и Одри Едуардс срещу Обединеното кралство
(Paul and Audrey Edwards v. The United Kingdom)

жалба No.46477/99

Решение от 14 март 2002 г. на III-то отделение на Съда, станало окончателно на 14 юни 2002 г.

(резюме)*

Чл. 2: право на живот, процедурно задължение по чл. 2; **чл. 13:** право на ефективни вътрешноправни средства за защита

Пропускът на ангажираните в случая лекари, полиция, прокуратура и съд да информират затворническите власти, че новоприет затворник е психичноболен и опасен, както и незадоволителната процедура по медицинския преглед при приемането му в затвора разкриват нарушение на задължението на държавата да защити живота на убития от него друг затворник.

С оглед на процедурното задължение за разследване на обстоятелствата около смъртта на затворник, починал вследствие насилие от страна на друг затворник, е без значение дали длъжностни лица са участвали чрез действия или бездействия в събитията, довели до смъртта му.

Публичността на производството по разследване или на резултатите от него удовлетворява изискванията на чл. 2 само ако при конкретните обстоятелства степента на тази публичност осигурява както на теория, така и на практика отчетност на длъжностните лица, участвали в събитията. Липсата на правомощие разследващият орган да разпреди личното явяване на свидетелите за разпит, провеждането на производството при закрити врати и невъзможността родителите на убития да участват в него лично или чрез представител и да задават въпроси на свидетелите не отговарят на изискванията на чл. 2 от Конвенцията за ефективно разследване.

Фактите по делото

Фактите по делото са предмет на проведено конфиденциално неофициално разследване, докладът за което е публикуван на 15 юни 1998 г. При изложената по-долу преценка на фактите Съдът се осланя на констатациите в доклада, тъй като между страните няма спор по тях.

На 29 ноември 1994 г. в затвора в Челмсфорд, Обединеното кралство, починал Кристофър Едуардс. Преди това същият проявявал признаци на сериозно психично заболяване, като през 1991 г. психиатрично изследване му определило вероятна

---

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

диагноза шизофрения. През юли 1994 г. напуснал дома на жалбоподателите, негови родители, и престанал да взема лекарствата си.

На 27 ноември 1994 г. Кристофър Едуардс, тогава тридесет годишен, бил арестуван и отведен в полицейския участък на Колчестър заради това, че на улицата се доближавал до млади жени и им правел неприлични предложения. Поведението му преди ареста и в полицейския участък, където се опитал да нападне жена полицейски служител, породило съмнение у полицаите, че той може да е психичноболен. В полицейския участък правоспособен социален работник, който провел разговор с него, и психиатърът, с когото социалният работник се консултирал по телефона, стигнали до заключението, че въпреки известни доказателства за вероятно наличие на шизофрения, лицето не се нуждае от спешна медицинска намеса и няма пречка да бъде задържано в полицейския участък. Психиатрична експертиза била възможна в хода на производството преди постановяване на присъдата. Кристофър Едуардс бил държан в самостоятелна килия. Дежурният полицай не попълнила формуляр CID2, с който да удостовери, че арестуваният представлява изключителен риск поради психично заболяване, поради мнението на социалния работник. Тя обаче отбелязала във формуляра за конфиденциална информация (MG6A) убеждението си, че ако Едуардс не бъде лекуван или прегледан от специалисти психиатри, можело някоя жена да пострада сериозно. Тя не знаела, че собственото ѝ съмнение относно психичното му състояние е достатъчно основание, за да го категоризира като изключителен риск.

На 28 ноември 1994 г. Кристофър Едуардс бил отведен в мировия съд на Колчестър. Веднага след сваляне на белезниците му той си пробил път между другите затворници и се устремил към една жена надзирател. Бил спрял, но оказал съпротива и повторно се опитал да я приближи. Настанили го в самостоятелна килия. През цялата сутрин той удрял по вратата на килията, крещял “Искам жена” и мръсотии по отношение на жените, като така се държал и в съдебната зала. Жалбоподателите настояли пред служебния защитник синът им да бъде лекуван за психичното си заболяване, а не да бъде държан под арест. Адвокатът обсъдил проблема със секретаря на съда.

Разполагайки с конфиденциалния формуляр MG6A на Кристофър, прокурорът по делото настоявала пред съда лицето да бъде задържано под стража поради риска от повторно извършване на деянието, като стоял и въпросът за психичното му състояние. Съдът, прокурорът, служебният защитник и съдебният секретар обсъдили дали лицето може да бъде принудително настанено в болница, но решили че това не може да стане на основание на Закона за мировите съдилища. Не било обсъдено обаче прилагането на гражданскоправни разпоредби, предвиждащи възможност за принудително настаняване в болнично заведение с цел освидетелстване.

Съдът постановил Кристофър Едуардс да бъде задържан под стража само за три дни, като насрочил следващо заседание за 1 декември, за когато да бъдат подготвени съответната информация и формуляри за правна помощ. Предстояло да бъде дообсъдено и изготвянето на психиатрична експертиза. След съдебното заседание първият жалбоподател позвънил в службата за пробация на Колчестър и в затвора и споделил безпокойството си за здравословното състояние на сина си, историята на заболяването му, че му е предписано лекарството стелазин, което той отказва да взема, и че не се признава за психичноболен. Служителката по пробация разговаряла със старшия лекар от медицинския център към затвора, като подчертала,

че задържаният е потенциално опасен за жените. Лекарят обаче, основавайки се на заключението на социалния работник и на липсата на нареждане на съда за психиатрична експертиза, решил да се придържа към обичайните процедури за приемане на Кристофър Едуардс в затвора, вследствие на които да бъде определено и настаняването му. Нито лекарят, нито служителката по пробация предали информацията на персонала на приемната служба. Началникът на приемната бил известен от съдебната полиция при мировия съд за нападението на Кристофър Едуардс над полицейска служителка и след разговор с началника на затвора било решено задържаният да бъде настанен в крило Д-1, където не работели жени.

Късно същият следобед Кристофър Едуардс бил докаран в затвора Челмсфорд, където бил рутинно прегледан от служител на затворническата медицинска служба, който не знаел нищо за дискусиите в съда, нито за подадената до затвора информация относно психичното здраве на задържания, а само за опита за нападение върху надзирателката. Г-н Н. не намерил причина да го приеме в медицинския център. Кристофър Едуардс не признал, че взема стелазин. Лекар по това време нямало нито в медицинския център, нито в затвора. Едуардс бил приет в общия затвор и настанен сам в килия Д1-6.

Междувременно, на 26 ноември 1994 г., в Малдон бил арестуван Ричард Линфорд за физическо насилие над приятелката си и неин съсед. В полицейския участък на Малдон го прегледал полицейски лекар, тъй като имало съмнения, че е психичноболен. Лекарят заключил, че не е подходящо Ричард Линфорд да бъде задържан под стража. На друго мнение обаче били служителят от психиатричния регистър, както и лекарят в полицейския участък в Челмсфорд, където задържаният бил прехвърлен. Макар поведението му преди и след ареста да било странно, това било отдадено на злоупотребата с алкохол, на спирането приема на амфетамин и на преднамерен опит за манипулиране. Член на персонала от регистратурата, който и преди бил обработвал данни на Ричард Линфорд, знаел, че същият неколкратно е бил диагностициран с шизофрения или разстройство на личността, но независимо от това и от странното му поведение, арестуваният не бил прегледан от лекар, нито бил попълнен формуляр CID2. На 28 ноември 1994 г. мировият съд разпоредил задържане под стража на Ричард Линфорд и той бил отведен в затвора Челмсфорд скоро след Кристофър Едуардс. Рутинен преглед при приемането му извършил същият г-н Н. от затворническата здравна служба, който приел и Кристофър Едуардс, и който и в този случай преценил, че не се налага задържаният да бъде настанен в медицинския център. Ричард Линфорд се държал нормално по време на прегледа, а г-н Н. не бил информиран за предишните му осъждания, което би повишило бдителността му.

Първоначално Ричард Линфорд бил настанен в самостоятелна килия, но впоследствие бил преместен в килията на Кристофър Едуардс, поради липса на свободно място на етаж Д, където всички килии били с по двама човека. Отвън до вратата на всяка килия имало зелена сигнална лампа за тревога, която се задействала при натискане на бутон за повикване вътре в килията, като едновременно с това на съответния етаж се включвала сирена, а на контролното табло в служебния офис на етажа започвала да свети червена лампа, посочваща конкретната килия. Червената лампа оставала да свети и сирената не спирала, дори затворникът да престане да натиска бутона за повикване.

Към 9 часа вечерта надзирателят забелязал, че се е задействала зелената лампа на килия Д1-6 на Кристофър Едуардс и Ричард Линфорд. Задържаните го помолили да изгаси една от лампите в килията, която се включвала отвън. Надзирателят се съгласил, след като видял, че двамата са добре. Той обаче забелязал, че при светването на зелената сигнална лампа не се включило продължителното виене на сирената, но не съобщил за тази очевидна повреда.

Малко преди 1 часа след полунощ на 29 ноември 1994 г. един от служителите в затвора чул сирената да вие. На контролното табло на етаж Д не светела червена лампа и той изпратил надзирател да провери положението на другите етажи. След известно време чул настойчиво блъскане по врата на неговия етаж и забелязал да свети зелената сигнална лампа на килия Д1-6. През шпионката на вратата видял окървавена пластмасова вилица в ръцете на Ричард Линфорд и кръв по пода и по краката му. Пет минути по-късно, след като облекли защитни дрехи, надзирателите влезли в килията, където намерили Кристофър Едуардс стъпкан и ритан до смърт, а Ричард Линфорд непрекъснато повтарял, че е обзет от зли духове и дяволи. В 12:43 ч. през нощта по етаж Д бил минал патрул, т.е. от натискането на бутона за повикване в килията би могло да са минали до 17 минути.

По време на извършване на нападението Ричард Линфорд бил с остро психично заболяване. Той бил преместен в специализирана болница. На 21 април 1995 г. се признал за виновен пред наказателния съд за непредумишлено убийство на Кристофър Едуардс при условията на ограничена вменяемост, поради което процесът бил кратък. Било разпоредено настаняването му в болница. Към момента на произнасяне на Европейския съд той все още пребивавал в същата болница с диагноза параноидна шизофрения.

Било започнато коронерско разследване¹, но поради осъждането на Ричард Линфорд било прекратено.

През юли 1995 г. три държавни агенции със законоустановени задължения спрямо Кристофър Едуардс - Служба Затвори, Съветът на Графство Есекс и Управлението по здравеопазване на Северен Есекс, възложили провеждането на неофициално и конфиденциално разследване, като подробно определили задачите му. Комисията по разследване започнала работа през май 1996 г., в течение на 10 месеца били събирани доказателства, разпитани били около 150 свидетели, посетени били полицейски участъци, мировия съд и затвора. Докладът от разследването бил публикуван на 15 юни 1998 г. В него се стигало до заключението, че в идеалния случай Кристофър Едуардс и Ричард Линфорд не би трябвало да са в затвора, още по-малко да споделят една и съща килия. Разследването констатирало “пълен провал на защитните механизми, които би следвало да функционират за закрила на този уязвим затворник”. То установило множество пропуски, в това число лошо водене на документацията, неадекватно комуникиране и недостатъчно сътрудничество между отделните служби, както и редица неизползвани възможности за предотвратяване смъртта на Кристофър Едуардс. В доклада подробно се описвали направените констатации за нередности и пропуски от всички задължени по закон органи, включително и че полицията, обвинението и съдиите, макар и да знаели, че Ричард Линфорд е опасен, не отправили официално предупреждение до затворническите власти.

---

¹ Особено разследване при смъртни случаи, провеждано в Обединеното кралство - б.пр.

Междувременно, през април 1996 г., Комисията за обезщетяване на вреди от престъпления отпуснала на жалбоподателите сумата от 4550 британски лири за разноси по погребението, но отказала обезщетение за загубена издръжка или за претърпяната мъка поради загуба на близък. Въпреки доклада от разследването жалбоподателите били посъветвани, че една гражданска претенция за вреди за претърпените от сина им преди да почине болки и страдания няма изгледи за успех. В писмо от 25 ноември 1998 г. Кралската прокуратура потвърдила старото си решение, че няма достатъчно доказателства за повдигане на обвинение.

С писмо от 15 декември 2000 г. Службата за жалби против полицията изпратила на жалбоподателите доклад-отговор по оплакванията им относно поведението на полицията спрямо сина им и по време на разследването на смъртта му, като приела за основателни петнадесет от оплакванията и отправила редица препоръки към полицията на Есекс във връзка с нейната практика и начина ѝ на действие.

Резюме на решението на Европейския съд

I. Относно твърдяното нарушение на чл. 2 от Конвенцията

45. Жалбоподателите се оплакват, че властите на държавата-ответник не са защитили живота на сина им и са отговорни за смъртта му. Те твърдят също, че проведеното разследване е било незадоволително и неефикасно и не удовлетворява процедурните изисквания на чл. 2 от Конвенцията.

A. Относно позитивното задължение за защита на живота

1. Твърденията на страните

47-49. Жалбоподателите твърдят, че е нарушено позитивното задължение на държавата да защити живота на сина им. Подробно развиват тезата си, че тестът за отговорност не е субективен, т.е. какво властите са знаели, а обективен, т.е. какво властите е трябвало да знаят. Като критикуват обмена на информация между отделните ангажирани в случая институции, те подчертават, че позитивното задължение тежи върху всички тях, а не само върху затворническите власти.

50-53. Правителството твърди, че няма нарушение на позитивното задължение за защита живота на Кристофър Едуардс, тъй като не е съществувал непосредствен риск, за който затворническите власти да са знаели или да е трябвало да знаят.

2. Преценката на Съда

a) Общи принципи

54-55. Съдът припомня постоянната си практика и разбиране за общите принципи относно задължението на държавата по първото изречение на чл. 2, т. 1 от Конвенцията (вж. решенията по делата *L.C.B. с/у Обединеното кралство*², 09.06.1998

---

² L.C.B. v. the United Kingdom

г., *Reports* 1998-III, стр.1403, §36; *Осман с/у Обединеното кралство*³, 28.10.1998 г., *Reports* 1998-VIII, §§115-116).

56. Когато се касае за затворници Съдът е подчертавал, че те са в уязвимо положение и властите са задължени да ги закрилят. Държавата отговаря за всяко увреждане, претърпяно по време на задържане, и тази отговорност е особено строга, ако задържано лице почине (вж. *Салман с/у Турция* [GC]⁴; № 21986/93, ECHR 2000-VII, §99).

б) Прилагане на принципите по настоящото дело

57. Кристофър Едуардс е убит от опасния психичноболен затворник Ричард Линфорд, настанен в килията му. Като задържан, над него се разпростира отговорността на властите, които по силата на вътрешното право и на Конвенцията са длъжни да закрилят живота му. Съдът изследва, на първо място, дали властите са знаели или е трябвало да знаят за съществуването на реална и непосредствена опасност за живота на Кристофър Едуардс от действията на Ричард Линфорд и, на второ място, дали те са пропуснали да вземат мерки в рамките на своите правомощия, които разумно преценено би могло да се очаква да предотвратят тази опасност.

58. Що се отнася до информираността на властите, Съдът отбелязва констатацията в доклада на Комисията по разследването, че животът на всеки затворник, който би прекарал тази нощ в една килия с Ричард Линфорд, би бил изложен на риск. Поради това за Съда основният въпрос е дали затворническите власти са знаели или е трябвало да знаят за изключителната опасност на това лице към момента на решението за настаняването му в една килия с Кристофър Едуардс.

59-60. Психичното заболяване на Ричард Линфорд било диагностицирано в болница през 1988 г. като шизофрения с изблици на насилие и било известно на лекуващите го лекари. Странното му поведение в полицейския участък след арестуването му породило съмнения за душевна болест и по мнението на лекаря в полицията състоянието му не било подходящо за задържане, но прегледалият го психиатър предположил опит за манипулиране, без да направи справка с досието му, от което щяло да се види, че е обсъждан за настаняване на принудително лечение. При постъпването му в затвора след налагане на мярка за неотклонение, той носел видими следи от наранявания и приелият го здравен служител знаел, че е “труден”, но полицията, прокуратурата и съдът не предали подробна информация за известното им негово психическо разстройство. Следователно Съдът намира, че е била налице информация относно психичното заболяване на Ричард Линфорд, с удостоверени достатъчно сериозни прояви на насилие. В съчетание със странното му и агресивно поведение при и след ареста това показва, че той е представлявал реална и сериозна заплаха за другите, а в конкретния случай – за Кристофър Едуардс, когато е настанен в килията му.

61-62. Що се отнася до мерките, които разумно може да се очакват за избягване на риска, Съдът намира, че за заболяването и очевидната опасност на Ричард Линфорд е трябвало да се обърне внимание на затворническите власти,

---

³ *Osman v. the United Kingdom*

⁴ *Salman v. Turkey*, решение на голямото отделение на Съда

компетентни да решат дали да го настанят в медицинския център или в обикновена килия с други затворници. Това обаче не е било направено. Налице е поредица от слабости при предаването на информация - от пропуски при постъпването му да се направи справка с неговото досие, през пропуски на полицията да попълни формуляр CID2 (изключителен риск), до пропуски на полицията, обвинението или съда да уведомят по някакъв начин затворническите власти за предполагаемата опасност и нестабилност на задържания. Наред с тези слабости, прегледът при приемането му в затвора е бил извършен набързо и повърхностно от недобре подготвен здравен работник в отсъствие на лекар, към когото да се обърне при затруднение или колебание.

63. Видно от доклада за разследването, налице са и множество подобни пропуски в начина, по който са се отнесли към Кристофър Едуардс от момента на ареста му до настаняването му в съвместна килия.

64. Съдът заключава, че пропуските на ангажираните в случая институции (медицински служители, полиция, прокуратура и съд) да предадат на затворническите власти информация за Ричард Линфорд, както и незадоволителната процедура по анкетиране и преценка при приемането му в затвора разкриват нарушение на задължението на държавата да защити живота на Кристофър Едуардс. Следователно в това отношение е налице нарушение на чл. 2 от Конвенцията.

Б. Процедурното задължение за провеждане на ефективно разследване

1. Твърденията на страните

65-66. Жалбоподателите изтъкват, че съгласно чл. 2 властите са имали процедурното задължение да проведат ефективно разследване на обстоятелствата около смъртта на сина им. Макар да не е предвидена някаква определена форма за това, според тях настоящият случай е налагал по-задълбочено разследване, защото обстоятелствата около смъртта са били неясни, не е имало наказателен процес, тъй като Ричард Линфорд се е признал за виновен в убийство по непредпазливост при условията на ограничена вменяемост, и не е проведено коронерско разследване. Извършените полицейско и специално разследване не били ефикасни.

67-68. Правителството твърди, че основното задължение по чл. 2 от Конвенцията е за въздържане от противозаконно отнемане на живот. В случаите на небрежност формално разследване не било така нужно, ако изобщо се предприема, а била достатъчна възможността за предявяване на граждански претенции. Главното при чл. 2 била ефективността на разследването, а не правото на справедлив и публичен процес за конкретния индивид. Разследването, проведено в случая, било най-продължителното и скъпо такова, продължило 3 г. и струвало около 1 милион паунда.

2. Преценката на Съда

а) Общи принципи

69-73. Съдът припомня постоянната си практика относно задължението по чл. 2 от Конвенцията, което “имплицитно изисква съществуването на някаква форма на

ефективно официално разследване, когато лица са били убити в резултат от употреба на сила” (вж. *mutatis mutandis*, решенията по делата [МакКен и други с/у Обединеното кралство](#) от 22.09.1995 г., А.324, стр. 49, § 161⁵ и [Кайа с/у Турция](#)⁶ от 19.02.1998 г., *Reports* 1998-I, стр. 324, § 86). Главната цел на това разследване е да осигури ефективно прилагане на вътрешното право за защита правото на живот, а в случаите на участие на държавни органи и служители - отговорността им за настъпилата смърт, в обсега на функциите им. Властите трябва да действат по собствена инициатива; разследващият орган по принцип трябва да е независим от участниците в събитията; разследването трябва да е в състояние да доведе до констатация дали употребената сила е била оправдана при конкретните обстоятелства и до идентифициране и наказване на отговорните лица; то трябва да задоволява изискването за бързина и експедитивност; в него е задължително участието на най-близките роднини на жертвата в степента, нужна да защитят законните си интереси⁷.

б) Прилагане по настоящото дело

“74. Съдът намира, на първо място, че е възникнало процедурно задължение за разследване на обстоятелствата около смъртта на Кристофър Едуардс. Той е бил затворник под грижите и отговорността на властите, когато е починал вследствие на насилие от страна на друг затворник, и при това положение е без значение дали длъжностни лица са участвали чрез действия или бездействия в събитията, довели до смъртта му. Държавата е била длъжна да започне и проведе разследване, което да отговаря на горните изисквания. Гражданските производства, в случай че такива са били на разположение на жалбоподателите, зависят от инициативата на роднините на жертвата и не биха съставлявали изпълнение на задължението на държавата в това отношение.”

75. Съдът отбелязва, че в настоящия случай не е проведено коронерско разследване и че в наказателното производство срещу Ричард Линфорд не са били разпитвани свидетели, тъй като той се е признал за виновен и е било разпоредено да бъде подложен на лечение. Предмет на спор между страните е дали проведеното разследване относно третирането на Кристофър Едуардс и Ричард Линфорд и грижите за тях представлява ефективно производство, отговарящо на посочените по-горе изисквания.

76. Съдът отбелязва, че докладът за разследването от 388 страници е най-щателно изготвен подробен документ, на който той без колебание се позовава при оценката на фактите и обстоятелствата по делото. Жалбоподателите обаче поставят под съмнение и оспорват процедурата по разследването на няколко основания.

(i) Твърдени пропуски при разследването

---

⁵ *McCann and Others v. the United Kingdom*

⁶ *Kaya v. Turkey*

⁷ По изброените изисквания Съдът препраща към решенията по делата *Ilhan v. Turkey*; *Gulec v. Turkey*; *Ogur v. Turkey*; [Hugh Jordan v. the United Kingdom](#); *Kelly and Others v. the United Kingdom*; *Kaya v. Turkey*; *Salman v. Turkey*; *Tanrikulu v. Turkey*; *Gul v. Turkey*; *Yasa v. Turkey*; *Cakici v. Turkey*; [Mahmut Kaya v. Turkey](#); *McKerr v. the United Kingdom*

77. Съдът не смята, че загубването на списъка на затворниците, намиращи се на същия етаж в нощта на инцидента, което според жалбоподателите е довело до разпит само на затворнически служители, както и твърдяната недостатъчна проверка на изправността на сигналния звънец, са попречили в разследването да се установят съществените факти по делото.

(ii) Липса на правомощие за задължаване на свидетели да се явят за разпит

78. Жалбоподателите твърдят, че поради липсата на такова правомощие у Комисията по разследване един надзирател, който минал покрай килията непосредствено преди откриването на смъртта, не се явил за разпит. Съдът отбелязва, че макар той да е депозирал на два пъти писмени показания, не е бил разпитан лично, поради което не е било възможно да му бъдат зададени евентуални допълнителни въпроси относно детайли, включително противоречия или допуснати пропуски. Жалбоподателите поддържат, че показанията на свидетели-очевидци са от особено значение, тъй като се отнасят до момента и времетраенето на нападението и следователно биха могли да разкрият обстоятелства от значение за претенциите им за вреди.

79. Съдът намира, че липсата на правомощие у Комисията по разследване да разпорежи личното явяване на свидетели-очевидци или свидетели, разполагащи с веществени доказателства относно обстоятелствата около смъртта, е намалила ефективността на разследването. По настоящото дело, както и в североирландските дела цитирани по-горе, това е повлияло отрицателно на възможността да се установят свързаните със смъртта факти и следователно да се постигне една от целите на чл. 2 от Конвенцията.

(iii) Твърдяната липса на независимост

80-81. Комисията по разследване, създадена от няколко институции, задължени по закон спрямо Кристофър Едуардс и Ричард Линфорд, е била обществен орган с председател уважаван член на адвокатската колегия и бивш съдия, а останалите членове са били видни и опитни професионалисти в областта на затворното дело, полицията или медицината, като никой от тях не е бил служебно обвързан с някоя от институциите - възложителки. Съдът намира, че Комисията е действала изцяло в самостоятелно качество и напълно независимо.

(iv) Твърдяната липса на публичност

82. Комисията по разследване е събирала доказателства и разпитвала свидетелите при закрити врати. Публикуван е докладът ѝ, съдържащ детайлно установяване на факти, критика на пропуски от страна на съответните институции и препоръки.

83. Съдът вече е отбелязвал, че публичността на производството или на резултатите от него удовлетворява изискванията на чл. 2 само ако при конкретните обстоятелства степента на тази публичност осигурява както на теория, така и на практика отчетност на длъжностните лица, участвали в събитията. В настоящия случай, в който починалият е уязвимо лице, загубило живота си по един ужасяващ

начин поради поредица пропуски на държавни органи и служители, натоварени с отговорността да му осигурят закрила, Съдът намира, че общественият интерес към повдигнатите от случая проблеми е бил такъв, че е изисквал възможно най-широко експониране. Никакви причини не са били изложени за провеждане на разследването конфиденциално и при закрити врати.

84. Родителите на починалия са могли да присъстват само на три заседания на Комисията, когато са били разпитани самите те. Не са били представлявани и не са могли да задават въпроси на свидетелите било чрез свой адвокат, било чрез състава на Комисията. Трябвало е да чакат публикуването на окончателния вариант на доклада, за да се запознаят със събраните доказателства. Като се има предвид тяхната непосредствена и лична заинтересованост към предмета на разследването, Съдът счита, че те не са били допуснати да участват в производството в степената, нужна да защитят интересите си.

(v) Твърдяната липса на незабавност и разумна експедитивност

85. Кристофър Едуардс е починал на 29 ноември 1994 г. Решението за провеждане на разследване е взето през юли 1995 г., а същото е започнало през май 1996 г., близо 18 месеца след смъртта. Окончателният доклад е публикуван на 15 юни 1998 г., около две години след започване на разследването и три и половина години след смъртта.

86. Съдът припомня разбирането си, че в случаите на смърт при спорни обстоятелства е жизненоважно разследването да започне незабавно. Минаването на време неизбежно се отразява отрицателно върху количеството и качеството на доказателствата, а проявата на незагриженост хвърля съмнение върху добросъвестността на усилията по разследване и удължава страданията на семейството. Съдът отбелязва значителната подготвителна работа в случая, големия брой разпитани свидетели и обхвата и сложността на разследването и на изготвения доклад. Макар да търпи известна критика, забавянето на началото на разследването в никакъв случай не е съпоставимо със забавянията, установени по предходни дела (напр. *Кели и други с/у Обединеното кралство*⁸, където разследването започва след осем години, или *Хю Джордан с/у Обединеното кралство*⁹, където забавянето е 25 месеца). По настоящото дело Съдът намира, че властите са предприели действия с достатъчна бързина и са проявили разумна експедитивност.

(vi) Заключение

87. Съдът приема, че липсата на правомощие свидетелите да бъдат заставени да се явят за разпит и провеждането на разследването при закрити врати, като жалбоподателите са били допуснати само за разпит, не отговаря на изискванията на чл. 2 от Конвенцията за провеждане на ефективно разследване на смъртта на Кристофър Едуардс. Следователно налице е нарушение на процедурното задължение по чл. 2 от Конвенцията в тези аспекти.

---

⁸ Kelly and Others v. the United Kingdom

⁹ Hugh Jordan v. the United Kingdom

II. Твърдените нарушения на чл. 6 и чл. 8 от Конвенцията

88-90. В жалбата си родителите твърдят, че са били лишени от ефективен достъп до съд за предявяване на иск във връзка с лишаването на сина им от живот, както и че липсата на независим механизъм за разследване и на достъп до съд за родителите на жертвата съставлява незачитане на правото на семеен живот. Те не излагат допълнителни доводи по тези оплаквания. Съдът счита, че доколкото се поставят въпроси, различни от оплакванията във връзка с процедурния аспект на чл. 2, те следва да бъдат разгледани по-долу по чл. 13 от Конвенцията.

III. Твърдяното нарушение на чл. 13 от Конвенцията

92-93. Според жалбоподателите сочените от правителството средства за защита в случая не задоволяват изискванията на чл. 13. Иск за небрежност бил недопустим при липсата на достатъчно доказателства за отговорност на конкретно лице или орган или на констатация за времето, изминало между нараняването и смъртта, което определяло дали родителите имат право на иск за болки и страдания, претърпени от сина им преди да почине. Надлежно обезщетение за вреди не би се следвало, нито пък те могли да предявят иск за загубена издръжка на основание Закона за смъртните случаи при инциденти от 1976 г. Проведеното разследване не било ефективно, а и Комисията по разследване не разполагала с правомощия да определя обезщетение за неимуществени вреди. Законът за правата на човека от 1998 г. също бил неприложим, тъй като събитията са настъпили преди влизането му в сила на 2 октомври 2000 г.. Все още продължаващото разследване на органите по здравеопазване и сигурност било едно чисто административно производство, което не представлявало ефективно правно средство за защита по смисъла на чл. 13.

94-95. Правителството твърди, че комбинацията от горните и други разполагаеми средства за защита задоволява изискванията на чл. 13. От 2 октомври 2000 г. съдилищата могли да решават жалби за нарушение на чл. 2 от Конвенцията и да присъждат съответно обезщетение по силата на Закона за правата на човека от 1998 г. Върховният съд се произнесъл, че Министерството на вътрешните работи е длъжно да разследва всеки смъртен случай, настъпил дори преди тази дата. Обезщетение за вреди се присъждало обаче само ако нарушаването на правата продължавало и след влизане на закона в сила.

96. Съдът припомня постоянната си практика по чл. 13 от Конвенцията. Макар обхватът на задължението по чл. 13 да зависи от естеството на оплакването за нарушение на Конвенцията, средството за защита съгласно чл. 13 трябва да бъде "ефективно" не само по закон, но и на практика. По-специално упражняването му не трябва да бъде неоправдано препятствано от действия и бездействия на властите на държавата-ответник.

97. Когато се твърди, че властите не са защитили някого от действията на друго лице, чл. 13 не винаги изисква те да поемат отговорност за разследване на твърденията. Трябва обаче жертвата или нейното семейство да разполагат с механизъм за установяване отговорността на държавните служители и органи за действия или бездействия, нарушаващи правата им по Конвенцията. При това в случаите на нарушения по чл. 2 и 3 от Конвенцията, които са най-фундаменталните нейни разпоредби, по принцип обезщетяването за произтичащи от нарушението

неимуществени вреди следва да е част от съвкупността средства за защита (вж. [Z. и други с/у Обединеното кралство](#), № 29393/95 [GC], ECHR 2001-V, § 109¹⁰; [Кийнан с/у Обединеното кралство](#), № 27229/95, (Sect. 3), ECHR 2001-III, § 129¹¹).

98. Въз основа на събраните по настоящото дело доказателства Съдът намери, че правителството носи отговорност по чл. 2 за неуспеха надлежно да защити живота на Кристофър Едуардс. Следователно твърденията на жалбоподателите в това отношение са "защитими" за целите на чл. 13 (вж. решението по делото [Бойл и Райс с/у Обединеното кралство](#), 27.04.1988, A.131, стр. 23, § 52¹²; цитираното дело Кайа, § 107, и цитираното дело *Яша*, стр. 2442, § 113).

99-100. Съдът констатира, че граждански иск поради небрежност или на основание на Закона за смъртните случаи при инциденти не е предявяван от жалбоподателите. Не личи, а и правителството не твърди да е било възможно присъждането на обезщетение за неимуществени вреди за претърпени болки и страдания от починалия или неговите близки, нито предоставянето на безплатна правна помощ за предявяване на такива претенции. Законът за защита правата на човека от 1998 г. е приложим само към нарушения на процедурното задължение по чл. 2 от Конвенцията, продължаващи след 2 октомври 2000 г., и не би дал възможност за обезщетение за смъртта на Кристофър Едуардс, настъпила преди влизането му в сила. Съдът прие, че макар и Комисията по разследване да е осъществила в много отношения пълно и полезно разследване, тя не е могла да изпълни процедурното задължение, възложено от чл. 2 на Конвенцията. При това тя не е била компетентна да определи обезщетение.

101. Независимо от множеството посочени от правителството правни средства за защита Съдът намира, че жалбоподателите не са разполагали с подходящи средства за постигане на произнасяне по твърденията им за пропуски на властите да защитят правото на живот на сина им, нито с възможност да получат изпълняемо решение за обезщетение за претърпените вреди. По мнение на Съда, за всеки безутешен родител това е съществен елемент на правото по чл. 13.

102. Следователно, налице е нарушение на чл. 13 от Конвенцията.

103-110. Съдът определя обезщетение за претърпените от жалбоподателите неимуществени вреди в размер на 20 000 британски лири и присъжда 20 000 лири за направените разноски.¹³

---

¹⁰ Z. and Others v. the United Kingdom

¹¹ Keenan v. the United Kingdom

¹² Boyle and Rice v. the United Kingdom

¹³ Решението е единодушно по всички въпроси и текстове от Конвенцията.